

Delges:
N-dep
Rymdstyrelsens handläggare

Särskild redovisning gällande företag

Industriell utveckling och struktur 2008

Sammanfattning

Årets industrienkät ger en neutral bild av Sveriges rymdindustri med en marginell ökning av omsättningen. Många företag har dock fortfarande negativa vinstmarginaler, eller ligger under 2% av omsättningen. Jämfört med 2007 föreligger emellertid en klar förbättring eftersom denna andel sjunkit från 82% till 69%. Positivt är också att antalet anställda inom sektorn fortsätter att öka i landet som helhet men med en liten nedgång i Kirunaregionen. Andelen anställda med forskarexamen har ökat.

Tyvänn redovisar företagen en minskad omsättning utanför den institutionellt finansierade (Rymdstyrelsen, ESA) och vi är tillbaka på samma nivåer som för 2005 och 2006. Andelen öppen försäljning överstiger dock fortfarande med god marginal den institutionellt finansierade. Det är osäkert om andelsförändringen beror av minskad konkurrenskraft eller en globalt sett mindre marknad.

Företagens investeringar har minskat jämfört med föregående år, något som kan bero på den innevarande lågkonjunkturen. Mindre glädjande är också en klar nedgång för antalet svenska underleverantörer som företagen utnyttjat 2008.

De svenska företagen kan delas in i tre kategorier, de som utvecklar och levererar system och komponenter som sänds upp i rymden, de som utvecklar komponenter och system främst avsedda för markbaserad utrustning och sedan de som på ett eller annat sätt utnyttjar den information som rymdbaserad infrastruktur tillhandahåller. I den första kategorin finns bl.a. ”de tre stora” sedan länge etablerade svenska företagen Rymdbolaget, Volvo Aero och Ruag SE. Ruag SE, som tidigare hette Saab Space, bytte ägare under året när det förvärvades av ett Schweiziskt företag. Många mindre företag är verksamma i mer eller mindre specialiserade nischer inom denna kategori. I den andra kategorin räknar vi in företag som utvecklar och säljer markstationsutrustning (t.ex. mottagare och antenner). I den sista kategorin hittar vi företag som förädlar och distribuerar data från satelliter för övervakning, telekommunikation och navigering.

Rymdstyrelsens enkät

Rymdstyrelsen samlar varje år via en enkät in information om svenska företag som är aktiva inom rymdbranschen. Enkäten besvaras frivilligt och många företag är små eller har inte sin huvudverksamhet inom rymdsektorn. Det kan därför finnas variationer i underlaget från år till år. Företag som inte har någon relation till den institutionellt finansierade verksamheten förekommer också.

Sammanställningen av den inkomna information ger ett antal indikatorer på svensk rymdindustris konkurrenskraft och situation. De i denna rapport redovisade siffrorna avser 2008.

De redovisade måtten är vedertagna inom industrin och är uppmätta för att få en jämförelse mellan rymdindustrin och andra industriområden. En direkt jämförelse är dock svår att göra, då rymdindustrin till en stor del bygger på en sådan långsiktighet att det till en avsevärd del endast är institutionell finansiering som kan komma ifråga. En eventuell ekonomisk avkastning ligger oftast så långt in i framtiden att annan finansiering inte finns att tillgå.

Det är också svårt att i siffror visa resultatet av goda forskningsresultat, förbättrade möjligheter till positionering för framtida projekt eller kunskapsuppbyggnad som får positiva effekter på områden även utanför de direkt rymdrelaterade. Speciellt det sistnämnda är ett vedertaget faktum och en av rymdindustrins drivkrafter. Avancerad forskning och komplicerad utveckling har alltid gett positiva effekter för det framtida samhället, även om detta ibland inte inses förrän långt senare.

Den nytta som den rymdbaserade infrastrukturen gör för samhället är påtaglig men mycket svår att kvantifiera. Kommunikations satelliter är vitala för alla globalt aktiva företag men hur värdesätter man detta? Tillförlitliga väderprognoser, satellit-TV, exakt positionering och miljöövervakning är idag självklarheter i samhället men "vinsterna" går inte att mäta. Analogin med väg- och järnvägsnätet borde vara uppenbar.

Antal verksamma företag

I år har enkäten gått till 32 företag. Av dessa har 28 svarat, *fig. 1*. Två företag har dock angett att de inte haft någon verksamhet inom rymdområdet 2008.

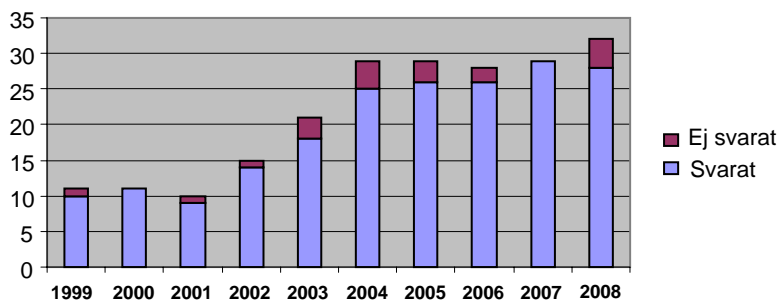

Fig 1. Företagens svarsfrekvens

Företagens totala omsättning och andel relaterad till rymd

Nedan visas omsättningen hos rymdindustrin under perioden 1999 - 2008, i 2008 års prisnivå, *fig. 2*. En viss osäkerhet finns i de tidiga siffrorna eftersom fördelningen mellan rymdverksamhet och annan verksamhet inte redovisats. Företagens totala omsättning uppgår 2008 till 11 476,2 Msek och andelen i rymdverksamhet är 1 501,5 Msek, motsvarande 13,1 %.

Omsättningen 2008 ökade med 3,6% jämfört med föregående år men om siffran justeras med index får vi istället en marginell nedgång (-0,3%). I fjol var den oindexerade förändringen -0,5% . Värt att notera är den förhållandevis höga siffran för 2003, orsakad av händelser av engångskaraktär. Om dessa engångseffekter räknas bort skulle diagrammet istället visa en ökning från 2002 till 2003 på drygt 5%, inte som nu nästan 49%.

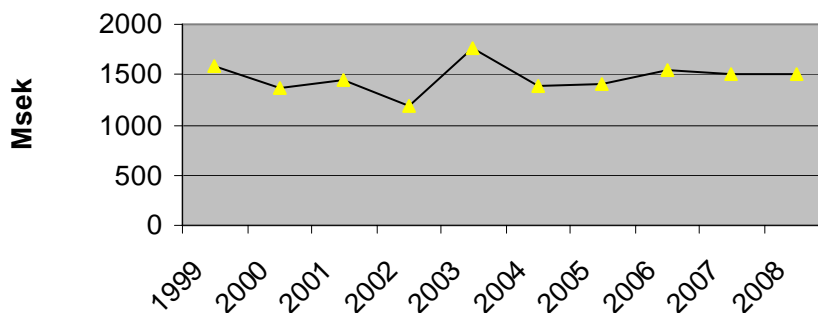

Fig 2. Rymdföretagens omsättning

Antal anställda och utbildningsnivå

Antalet årssysselsatta i de företag som svarat på enkäten räknas till 1060,6, en uppgång med 25,5 personer eller 2,5%, *fig. 3*. I Kirunaregionen var det emellertid en minskning med 7 årssysselsatta. Vi är nu snart tillbaka på "rekordnivåerna" i slutet av 90-talet.

Rymdindustrin har en stor andel högutbildad personal, *fig. 4*. Mer än hälften, 56,7%, har högskoleexamen eller högre utbildningsnivå. Samma siffra för 2007 var 57,7%. I reda tal sysselsätter de företag som svarat på enkäten för 80,2 helårstjänster för personer med forskarexamen, att jämföra med fjolårets 70,7. 520,5 av de totalt redovisade var högskoleutbildade.

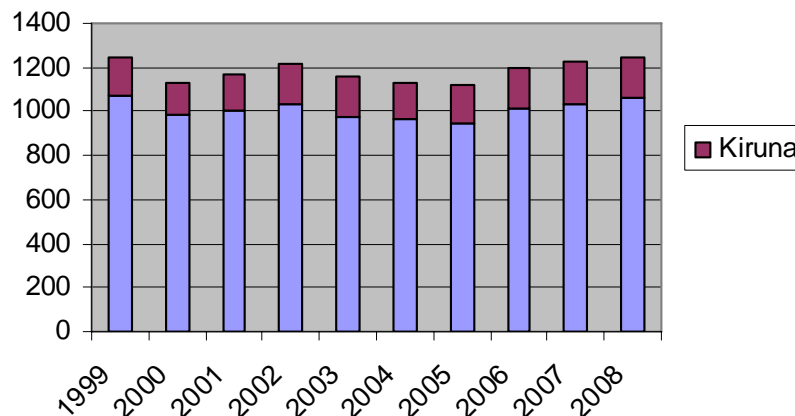

Fig. 3. Antal sysselsatta i svensk rymdindustri

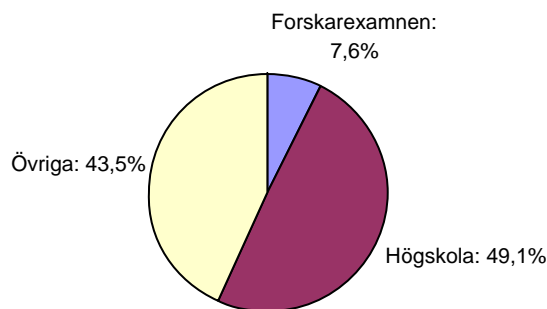

Fig. 4 Utbildningsnivå

Tekniknivå och uppdragstyp

Svensk rymdindustri, precis som de flesta andra teknikfokuserande sektorerna i Sverige, baserar sin konkurrenskraft på högteknologisk excellens. Detta är speciellt relevant för de mindre och nyetablerade svenska företagen i branschen. Här säkerställer ESA att satsningar i medlemsländerna koordineras för att undvika duplicering och att främja företagens konkurrenskraft. Sverige är ledande inom många områden och försvarar sin position väl, såväl inom som utom ESA:s ramar.

”Flygande hårdvara”

20 av de tillfrågade företagen, som svarat, kan sägas ha en verksamhet som direkt inriktar sig mot utveckling av infrastruktur avsett att skjutas upp i rymden. Denna sektor består av tre stora etablerade företag med omsättning i intervallet 100 – 500 Msek, inriktade på infrastruktur för rymden. Huvudområdena är framdrivningssystem (munstycken, turbiner), datorer, antenner, separationssystem, integrering av småsatelliter, uppsändning av

ballonger och sondraketer, och datahantering till och från satelliter. Dessa områden är erkända av ESA som svenska kompetenser där företagens konkurrenskraft stöds. Tolv av företagen redovisar å andra sidan en omsättning under 10 Msek och är företrädesvis fåmansföretag i specialiserade nischer. Många av dessa företag har uppdrag av ESA via Rymdstyrelsen.

Markbaserad infrastruktur

Fem företag som svarat har riktat in sig på utrustning som i huvudsak är avsedd att från marken utnyttja den rymdbaserade infrastrukturen. Det rör sig främst om olika antennlösningar men även företag som konstruerar mottagare av olika slag finns representerade. Omsättningen varierar från en handfull upp till 300 miljoner.

”Down stream”

Tre av företagen inriktar sig på att förädla och/eller distribuerar den information som den rymdbaserade infrastrukturen tillhandahåller. Dessa omsätter 3 - 25 Msek. Typiska områden är databashantering och förädling av signaler från jordobservationssatelliter för kartering.

Konkurrenskraft

Rymdverksamhet är till stor del institutionellt finansierad. I Europa beräknas denna siffra till c:a 55% och följaktligen den rent kommersiella delen till c:a 45%. Ett mått på företagets konkurrenskraft är hur stor del av försäljningen som sker i öppen konkurrens (läs kommersiellt), i förhållande till institutionellt finansierade projekt, d.v.s. utanför de av ESA, mellanstatliga och nationellt finansierade projekten, *fig. 5*.

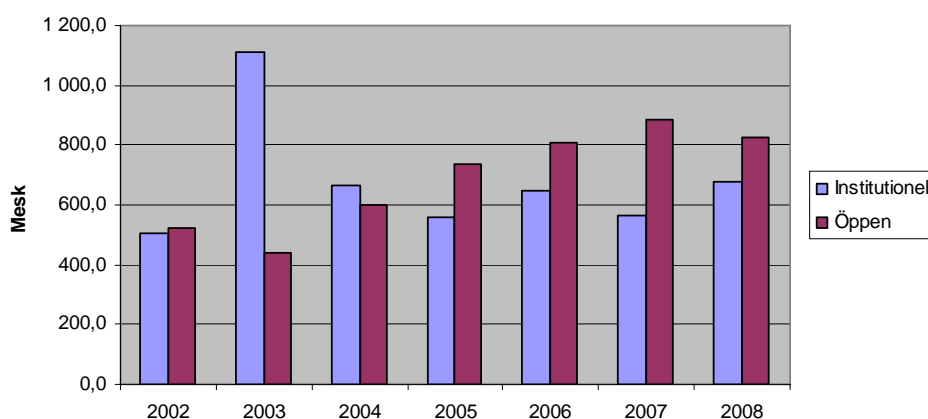

Fig 5. Fördelningen mellan öppen och institutionell försäljning

I Sverige har denna andel tidigare ökat både procentuellt och i redovisade pengar sedan 2003. 2008 ser vi emellertid en, förhoppningsvis tillfällig, tillbakagång för den öppna försäljningen. Procentuellt ligger Sverige bra till trots nedgången från 61,2% till 55,0%, jämfört med övriga Europa. Detta är ett gott tecken på de svenska företagens konkurrenskraft internationellt. Den redovisade nedgången kan till största delen hänföras till försäljning i

Sverige. Minskningen av den internationella andelen är marginell (-2,1%),
fig. 6.

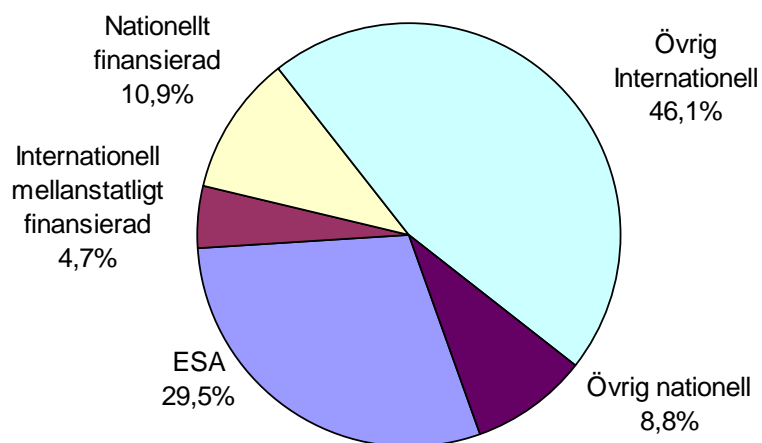

Fig 6. Försäljningens fördelning

Ett annat mått på konkurrenskraft är hur stor del av omsättningen som kommer från produkter introducerade under innevarande år. För 2008 är denna siffra 2,8%, en marginell ökning från 2,2% från 2007.

Slutligen redovisas hur stor del av den svenska rymdindustrins omsättning som kommer från de tre områdena Transport, miljö och kommunikation. Där ser vi en ökning från 535 till 569 Msek för 2008.

Ansvarig handläggare
Christer Nilsson